

Георги Карасимеонов (Ред.)

БАР МЕТЪР

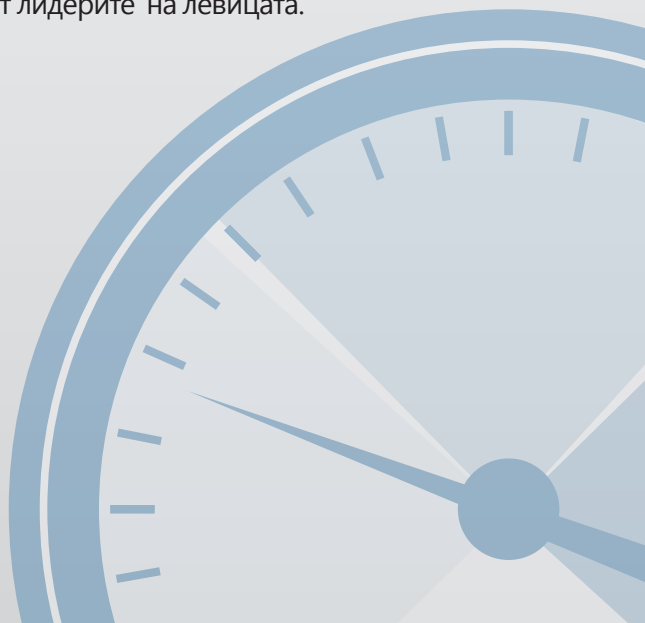
Политическите партии в България

Година 14, брой 3, Юли-Септември 2014

- Проведените на 5 октомври предсрочни парламентарни избори доведоха до влизането в парламента на 8 партии и коалиции. 32,6% от упражнените правото си на вот гласуваха за ГЕРБ, 15,29% - за коалиция „БСП-Лява България“, 14,91% от избирателите подкрепиха ДПС, 8,91% - Реформаторския блок, 7,29% - Патриотичния фронт. В Народното събрание влизат още и „България без цензура“, за която гласуваха 5,65% от избирателите, „Атака“ с 4,54% и АБВ с 4,18%. Този резултат води до силна фрагментация на парламента и ще направи трудни преговорите по сформирание на следващо правителство на страната.
- ГЕРБ спечели изборите с убедителна преднина пред БСП, но с резултат далеч под очаквания като брой народни представители. Партията ще има под 90 депутата, което прави невъзможна дясно-центристка коалиция единствено с Реформаторския блок. Затова от ГЕРБ ще потърсят и други коалиционни партньори. От партията оставиха отворена вратата към всички с изключение на „Атака“ и ББЦ. Радан Кънев от „реформаторите“ заяви, че няма да подкрепи кабинет на ГЕРБ с премиер Борисов. Вероятно този въпрос ще бъде крайъгълен камък за съставяне на правителство.
- БСП претърпя тежка загуба. Партията получи около половин милион гласа – най-слабият ѝ резултат на парламентарни избори. Това поставя въпроса за необходимостта от спешни реформи и промени в партията. Влизането на АБВ в Народното събрание разбива доскорошния монопол на БСП в лявото пространство и показва, че левицата се намира в нова фаза на своето развитие. Дали този път ще бъде на разцеплението и фрагментацията или на обединението ще зависи от лидерите на левицата.

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
Анализи

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Политическата ситуация.....	2
2. Състояние и развитие на основните политически партии.....	6
2.1. ГЕРБ.....	6
2.2. БСП.....	8
2.3. ДПС.....	9
2.4. „България без цензура”.....	10
2.5. Реформаторски блок.....	12
2.6. „Атака”.....	13
3. Общественото мнение.....	14
4. Основни изводи и прогнози.....	15

1. Политическата ситуация

През изминалото тримесечие политическата ситуация се определяше от две основни теми - предизборната кампания и кризата около Корпоративна търговска банка (КТБ). Банковата система в страната бе поставена пред сериозно предизвикателство след като в края на месец юни, малко след като КТБ бе поставена под особен надзор, третата по-големина банка в страната – Първа инвестиционна банка (ПИБ), изпадна във временна ликвидна криза. Това се случи след като вложители на банката започнаха масово теглене на депозити, поддавайки се на паника, след разпространение на слухове в медиите и социалните мрежи за проблеми в банката. От банката обявиха, че са подложени на безпрецедентна криминална атака, че само за ден са изтеглени 800 млн. лв. и поискаха подкрепа от страна на Българска народна банка (БНБ). Ситуацията с ПИБ доведе до спешни политически консултации при президента, в които взеха участие основните политически партии в страната и управителя на БНБ Иван Искров - в търсене на решение за овладяване на кризата. Участниците в консултациите излязоха с обща декларация, в която заявиха, че банковата система в страната е стабилна и че държавата ще направи всичко необходимо, за да подкрепи изправената пред временна трудност банка. Случилото се с ПИБ бе окачествено като криминална атака, чийто подбудители ще бъдат наказани с цялата строгост на закона. Декларацията доведе до успокоение сред гражданите и на следващия ден опашки пред банката нямаше. ПИБ получи помощ от страна на държавата след разрешение на Европейската комисия, като сумата трябва да бъде върната

в рамките на година и половина, след изготвяне на план на реструктуриране.

Проблемът около КТБ остава нерешен вече четвърти месец. Банката остава затворена след като на два пъти бе удължаван срока от БНБ за отваряне на банката. Последното решение на БНБ е банката да остане под особен надзор до 20 ноември. Заради кризата с КТБ сериозни упреци понесе ръководството на БНБ. Мнозина експерти-финансисти обвиниха управителя на централната банка Иван Искров и целия управителен съвет за случилото се с КТБ и за неупражнения надзор. Само две седмици преди КТБ да бъде затворена от БНБ разрешиха на мажоритарния ѝ собственик Цветан Василев да купи Креди Агрикол банк, понастоящем Банка Виктория, като бе обявено, че купувачът е с отлични финансови показатели. След поставянето под специален надзор на КТБ и на Банка Виктория Иван Искров предложи добрите активи на КТБ да бъдат прехвърлени в Банка Виктория, която да бъде оздравена, а лошите кредити да останат в КТБ и тя да бъде фалирана. Това решение обаче не бе подкрепено от основните политически партии. Нещо повече мнозина експерти и политици видяха в това предложение опит да бъдат придобити активите на банката на ниска цена от определени икономически кръгове. Иван Искров и управителният съвет на БНБ бяха обвинени също така, че не са оказали ликвидна подкрепа за КТБ, такава каквато бе дадена на ПИБ и че не са дали възможност на акционерите да оздравят банката, каквито са изискванията на закона. Голяма част от основните политически партии в страната поискаха оставката на Искров и вероятно тя ще стане факт след формиране на новия парламент след изборите на 5 октомври.

Вече четвърти месец няма окончателен доклад за истинското състояние на

КТБ. Междинният доклад на квесторите, публикуван в края на юли, показва, че банката е с добра капиталова адекватност към 30 юни т.г., а нейните активи надвишават пасивите ѝ. Това стана повод за различни интерпретации от различни икономически анализатори и политици – от една страна, че банката е източвана и че наподобява пирамида, и от друга, че е атакувана заради икономически интереси, свързани с Делян Пеевски.

Прокуратурата повдигна обвинения на главната касиерката и изпълнителния директор на КТБ за източване на 206 млн. лв. Прокуратурата поиска и ареста на мажоритарния собственик Цветан Василев, който бе обявен за международно издирване от Интерпол. Близо два месеца не бе ясно местонахождението на собственика на КТБ. В средата на септември той се предаде на властите в Сърбия и сега се намира в процедура за екстрадиция.

Въпреки че не бе ясно неговото местонахождение, Цветан Василев изпрати няколко писма до медиите, в които обвини редица държавни институции – шефа на БНБ, прокуратурата, правителството на Орешарски, че са обслужили интересите на лица, които се опитват да се придобият активите на банката.

Обвинения в медийното пространство бяха отправени и към прокуратурата заради това, че със своите първоначални действия по отношение на фирми на собственика на КТБ Цветан Василев са допринесли за банковата паника и масираното теглене на пари от КТБ. Случило то се около КТБ доведе до спад в рейтинга на главния прокурор Сотир Цацаров и изведе на преден план въпроса за определени задкулисни зависимости и връзки около аферата с банката.

Ситуацията около КТБ стана основна тема на предизборната кампания. Вло-

жители в банката проведеха поредица от протести, а политическите партии се обвиняваха една друга за кризата. ГЕРБ застана зад тезата, че когато „БСП са на власт банките рухват“, правейки аналогии с банковата криза в края на 1996 г. БСП обвиниха от своя страна ГЕРБ и ДПС, че са предлагали „банкова ваканция“ на консултациите при президента, след кризата около Първа инвестиционна банка, която е предвиждала ограничаване на банковите трансакции за определен период от време.

В края на септември Европейската комисия откри наказателна процедура срещу България, поради това, че не е транспонирана европейска директива, съгласно която на вложителите с влогове до 100 хил. евро да бъдат изплатени сумите в срок до 20 дни при условие, че банката е поставена под специален надзор. Според сега действащия Закон за гарантиране на влоговете в България, гарантираните депозити се изплащат в срок до два месеца единствено при положение, че дадена банка е с отнет лиценз. Към момента КТБ е поставена под особен надзор, но не е с отнет лиценз, поради което гражданите не могат да получат вложените в нея средства гарантирани по закон.

На 5 август президентът Росен Плевнелиев издаде указ, с който назначи служебно правителство, което ще работи до сформиране на нов кабинет от следващото Народно събрание. За служебен министър-председател бе назначен професорът по конституционно право Георги Близнашки. Близнашки бе член на БСП допреди няколко месеца, но бе изключен от партията, заради крайните му критики към ръководството и открито опозиционно поведение. Той бе активен участник в протестите срещу правителството на Орешарски и подкрепи студентската окупация на

Софийския университет в началото на годината. Служебният министър-председател има четирима вицепремиери, за разлика от служебното правителство на Марин Райков, когато бяха трима.

Екатерина Захариева бе назначена за вицепремиер по икономическата политика и министър на регионално развитие и министър на инвестиционно проектиране. До това назначение Захариева бе началник на кабинета на президента. Тя бе вицепремиер и министър на регионалното развитие и в предходното служебно правителство. Илияна Цанова отново стана вицепремиер, отговарящ за еврофондовете – позиция, която тя заемаше и в предишното служебно правителство, назначено от Плевнелиев. Вицепремиер по социална политика и социален министър е бившият шеф на Националния осигурителен институт Йордан Христосков – доказан професионалист и авторитет в тази област. Христо Иванов бе назначен за вицепремиер по правосъдие, вътрешен ред и сигурност и министър на правосъдието. Той е юрист, който идва от неправителствения сектор. Преди влизането си в служебното правителство Христо Иванов бе програмен директор на Българския институт за правни инициативи (БИПИ). Румен Порожанов е новият министър на финансите. В правителството на ГЕРБ той бе председател на Държавен фонд „Земеделие“. Бившият депутат от СДС Йордан Бакалов стана министър на вътрешните работи. Дълги години Бакалов бе член на парламентарната комисия по вътрешен ред и сигурност. Велизар Шаламанов пое министерството на отбраната. Той бе зам.-министър на отбраната в правителството на Иван Костов (1997-2001). До момента е бил директор по сътрудничество с потребителите в обединената Агенция за комуникации и информация на НАТО (NCIA).

Служебен министър на здравеопазването е анестезиологът от Военно-медицинска академия д-р Мирослав Ненков. В предишния служебен кабинет той бе зам.-министър в този ресор. Секретарят на президента за връзки в гражданското общество и университетски преподавател Румяна Коларова бе новият министър на образованието.

Министър на външните работи стана младият политолог Даниел Митов. Той е членувал последователно в ДСБ, където е бил и зам.-председател на партията и в Движение „България на гражданите“ на Меглена Кунева. До назначаването му за министър Митов е бил представител на Националния демократичен институт на САЩ в Брюксел. Васил Щонов – едно напълно непознато за широката публика лице пое министерството на икономиката и енергетиката. Той е бил маркетингов директор на телекомуникационния оператор „Близу“. Васил Грудев оглави Министерството на земеделието и храните. Преди това той е бил зам.-директор на Държавен фонд „Земеделие“ при правителството на ГЕРБ. През 2013 г. за кратко е бил и директор на фонда. За министърът на транспорта съобщенията бе назначена съветничката на президента Николина Ангелкова. Тя бе зам.-министър на регионалното развитие в правителството на ГЕРБ. Министър на околната среда и водите стана Светлана Жекова. Тя е заемала различни длъжности в Постоянното представителство на България в ЕС. Секретарят на президента по култура и образование Мартин Иванов поема министерството на културата. Шампионката по шортрек Евгения Раданова стана министър на спорта.

При представянето на състава на служебното правителство президентът Плевнелиев обяви задачите и приоритетите, които ще стоят пред новите ми-

нистри. Провеждането на свободни и честни избори е основна задача пред служебния кабинет. По отношение на финансовото състояние на държавата Плевнелиев посочи, че правителството следва да изготви пълен анализ на изпълнението на бюджета за 2014 г. и да направи прогноза за неговото изпълнение в края на годината. Той заяви, че при нужда правителството ще подготви актуализация на бюджета, която ще бъде внесена в първите дни от работата на следващото Народно събрание. Плевнелиев възложи на служебното правителство да започне процедура за присъединяване на България към единния банков надзорен механизъм на Европейския съюз с оглед на кризата в банковия сектор през последните месеци. Сред обявените приоритети на служебното правителство са също така и възстановяване на плащанията по спряната Оперативна програма „Околна среда“ и по частично замразената Оперативна програма „Регионално развитие“, както и подписването на Споразумението за партньорство с Европейската комисия за следващия програмен период - 2014 – 2020 г. Освен това правителството трябва да предприеме спешни мерки за стабилизиране на сектор „Енергетика“.

Служебното правителство започна своята работа с масови смени в редица държавни ведомства и учреждения. Бяха уволнени голяма част от областните управители. Сменени бяха всички шефове на държавните енергийни дружества. Сменен бе и състава на Държавната комисия по енергийно и водно регулиране (ДКЕВР), ръководствата на Агенция „Пътна инфраструктура“ и на Държавен фонд „Земеделие“. Промени бяха извършени и в редица местни подразделения на държавни учреждения – ВиК-дружества, инспекторати по образование и др. На

тяхно място бяха назначени кадри предимно на ГЕРБ и заемали съответните постове преди идването на правителството на Орешарски. Това предизвика остра реакция от страна на редица политически партии, които обвиниха служебното правителство в политическа чистка в интерес ГЕРБ. Синдикатите на енергетиците в България подписаха декларация, с която се обявиха срещу промените в ръководството на АЕЦ „Козлодуй“. Едно от най-скандалните назначения бе връщането на Ваньо Танов като шеф на митниците. Танов остана известен с прословутия телефонен запис с Бойко Борисов, в който бившият премиер му нарежда да спре митническа проверка в пивоварната фабрика на покойния Михаил Михов – Мишо Бирата.

Служебното правителство са зае с амбициозна програма, включваща изготвянето на стратегии в различни сектори, като стратегия за съдебна реформа, стратегия за развитие на висшето образование, както и подготвяне на законопроекти в различни области. За всичко това правителството на Близнашки също понесе критики с оглед на факта, че то има преди всичко технически характер и не е негова работа да чертае дългосрочни приоритети.

Служебното правителството се зае с изготвянето на актуализация на бюджета, като идеята е да бъде внесена за гласуване в следващото Народно събрание веднага след изборите. Актуализацията предвижда бюджетният дефицит да бъде от 4,5% и емитиране на нов дълг в размер на 5 млрд. лв. Така предложената актуализация не бе одобрена от синдикатите и работодателските организации. Те единодушно заявиха, че не е работа на служебното правителство да предлага промени в бюджета, а това трябва да бъде направено от след-

ващото легитимно избрано от парламента правителство. Всички основни партии с изключение на ГЕРБ осъдиха намерението на кабинета „Близнашки“ да предлага актуализация на бюджета.

По отношение на енергийните проекти служебното правителство оповести част от договорите по Южен поток. Кабинетът на Орешарски е подписал договор за строеж, като бе обвинен в това, че няма яснота какви транзитни такси ще получава България. Служебният министър на икономиката и енергетиката Васил Щонов заяви, че проектът ще остане замразен, докато не бъде гарантирано съответствието му с европейското законодателство. По отношение на подписаното от кабинета на Орешарски споразумение с Уестингхаус за изграждане на нов реактор в Козлодуй, служебният кабинет заяви, че ще остави крайното решение на следващото редовно избрано правителство.

В средата на септември Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (ДКЕВР) взе решение за повишаване цената на тока от 1 октомври с близо 10%. Това решение бе защитено и от служебното правителство. Министърът на икономиката и енергетиката Васил Щонов заяви, че увеличението на цената на тока е неизбежно, заради изкуственото му задържане от предишното правителство, което е довело да увеличаване на загубите в сектора. Решението за повишаване цената на тока доведе до остра реакция от страна на редица политически партии като БСП, „Атака“, „Патриотичен фронт“ и „България без цензура“. Участниците в протестите срещу монополите през февруари миналата година заплашиха с нови протести, ако цената на тока се повиши и не бъдат предприети мерки в борба срещу монополите в сектора.

Висшият съдебен съвет (ВСС) не успя да избере нов председател на Върховния касационен съд (ВКС) и ще открие нова процедура след изборите. За поста бяха номинирани заместничките на досегашния председател на съда Лазар Груев – Павлина Панова и Таня Райковска. Нито една от двете кандидатки не успя да събере необходимите за избора 17 гласа (квалифицирано мнозинство 2/3). За съдия Райковска гласуваха 15 от членовете на ВСС, а за съдия Панова – 9. Мандатът на сегашния председател на ВКС Лазар Груев изтича през ноември и ако дотогава не бъде избран нов председател ще бъде назначен временно изпълняващ длъжността от неговите заместници.

Проведените на 5 октомври предсрочни парламентарни избори доведоха до влизането в парламента на 8 партии и коалиции. 32,6% от упражнилите правото си на вот гласуваха за ГЕРБ, 15,29% - за коалиция „БСП-Лява България“, 14,91% от избирателите подкрепиха ДПС, 8,91% - Реформаторския блок, 7,29% - Патриотичния фронт. В Народното събрание влизат още и „България без цензура“, за която гласуваха 5,65% от избирателите, „Атака“ с 4,54% и АБВ е с 4,18%. Този резултат води до силна фрагментация на парламента и ще направи трудни преговорите по сформирание на следващо правителство на страната.

2. Състояние и развитие на основните политически партии

2.1. ГЕРБ

След победата на изборите за Европейски парламент ГЕРБ постепенно увеличи електоралната си преднина пред БСП. Всички водещи социологически агенции в страната по време на цялата предизборна кампания показваха значителна

разлика между двете партии в порядъка между 10 и 15%. Причините за тази дистанция се дължат до голяма степен на слабото управление на кабинета Орешарски, от което най-голям потърпевш се оказа БСП. ГЕРБ съумя да се възползва от политическата ситуацията и да консолидира предизборно своя електорат. Липсата на сериозна алтернатива в дясно, с изключение на Реформаторския блок, също допринесе за повишаване на подкрепата за партията на Бойко Борисов.

Водещите фигури от правителството на ГЕРБ и на политическото ръководство на партията оглавиха изборните листи. Привлечени бяха и лица от традиционната десница в страната като бившия шеф на Комисията по досиетата – Методи Андреев, който оглави листата на ГЕРБ в Пловдивска област, а хора, свързани със СДС като Едвин Сугарев и Евгений Михайлов се ангажираха с подкрепа в предизборната кампания на партията. По този начин ГЕРБ опита да привлече избиратели от традиционната десница с цел разширяване на своето електорално влияние в дясното политическо пространство.

По време на предизборната кампания ГЕРБ заложи преди всичко на критики към предишното управляващо мнозинство. От партията лансираха тезата, че страната е изправена пред финансова катастрофа и че ако не бъде изтеглен голям външен заем, дори няма да има пари за заплати към края на годината. Лидерът на ГЕРБ Бойко Борисов многократно в публичните си изяви описваше кризисна картина във всички публични сектори – здравеопазване, енергетика, пенсионна система. Според него ще бъдат необходими тежки и непопулярни реформи, които от ГЕРБ са готови да извършат, стига да получат подкрепата на гражданите за самостоятелно управление.

Един от основните въпроси пред ГЕРБ по време на предизборната кампания бе свързан с евентуалните му партньори в управлението след изборите. Реформаторският блок се явява естествен партньор на партията. Зам.-председателят на партията Цветан Цветанов заяви, че най-естествената коалиция след изборите е между ГЕРБ и Реформаторския блок. От Блока обаче даваха противоречиви оценки за ГЕРБ, като твърде често критикуваха партията и лидера ѝ Борисов. Това на няколко пъти предизвика остра реакция от страна на Бойко Борисов. Лидерът на ГЕРБ остави открит въпроса за коалиционен партньор заявявайки, че на страната е необходимо стабилно правителство и по-широко национално съгласие. Според редица експерти това е знак за евентуална бъдеща широка коалиция между ГЕРБ и БСП, но което Борисов отричаше публично.

В предизборната си програма ГЕРБ разглежда икономическия растеж като основен фактор за ефективна икономика. От партията предвиждат облекчаване на административната тежест и намаляване на данъците за малките и средни предприятия. Привличането на чуждестранни инвестиции е очертано като важен приоритет. ГЕРБ разглежда борбата с безработицата и социалното включване на хора от уязвимите групи като своя основна задача в областта на социалната политика. Програмата предвижда увеличаване на средствата за образование и въвеждане на дуалната система – обучение чрез работа.

Що се отнася до бюджетната политика и финансите в програмата се залага на ниска преразпределителна роля на държавата през бюджета. Друга важна реформа е административната. За повишаване на качеството на админи-

стративните услуги се разчита на приоритетното въвеждане на електронното управление.

Платформата включва и редица мерки в сферата на сигурността. Тук основните акценти касаят противодействието на битовата и на тежката организирана престъпност. От ГЕРБ планират и въвеждане на задължително гласуване при наличие на обществена подкрепа.

2.2. БСП

Настоящото тримесечие започна със сериозни промени в БСП, породени от слабото представяне на партията на изборите за Европейски парламент. Това доведе до оставката на Станишев, който заяви, че се оттегля от председателския пост, тъй като не желае заради негови грешки партията да търпи негативи. Според него в очите на хората левицата отдавна е спряла да води битки за идеи, а води битки помежду си. Вътрешните проблеми и междуличностни вражди бяха посочени като основен проблем в левицата от Станишев. След оттеглянето си от поста Станишев съсредоточи своята работа като депутат в ЕП и лидер на ПЕС.

В края на юли се проведе конгрес на БСП, на който бе избран новият председател на партията. Номинирани за поста бяха 29 души като 20 от тях направиха отвод пред конгреса. Така в избора участваха общо 9 кандидата - бившият депутат и опозиционер Георги Кадиев, бизнесменът и лидер на БСП в Пловдив Георги Гергов, енергийният министър в кабинета на Орешарски - Драгомир Стойнев, депутатът Корнелия Нинова, председателят на тракийското дружество Красимир Премянов, депутатът и организационен секретар на БСП Красимир Янков, заместник-председателят на

42-то Народно събрание Мая Манолова, председателят на 42-то Народното събрание Михаил Миков, заместник-председателят на БСП и лидер на лявото крило Янаки Стоилов.

Стигна се до балотаж между Михаил Миков и Драгомир Стойнев, като Миков получи 167 гласа, а Стойнев - 126. На трето място се нареди Корнелия Нинова, следвана от Янаки Стоилов.

Михаил Миков бе избран за лидер на партията, като от общо 726 гласували делегати на балотажа - 377 подкрепиха неговата кандидатура, докато Драгомир Стойнев получи 333 гласа.

На изборите БСП се яви с ново име на коалицията - досегашното „Коалиция за България“ бе заменено с „БСП-Лява България“, за да бъде подчертано водещото място на БСП в левицата в страната.

От БСП представиха своята платформа, която отстоява „12 червени линии“, от които партията няма да отстъпи. По въпросите на енергийната политика програмата предвижда продължаване на проекта „Южен поток“ и развитие на ядрената енергетика чрез приемане на активни действия за строителството на АЕЦ „Белене“, както и отказ от проучване и добив на шистов газ.

Социалистите настояват за цялостен преглед на дейността на БНБ, която пълноценно и отговорно да изпълнява ролята си за поддържане на стабилността на банковата система. От БСП се обявиха за „законови промени по отношение на търговските банки и на банковия надзор, за да се повиши отговорността на основните акционери и да се намали рискът за вложителите, както и да се премахнат таксите за гражданите при плащания към бюджета и да получат равни права с банките пред съдебната власт“.

В програмата си БСП обръщат внимание и на друг важен момент – растящото недоверие на гражданите в държавните институции. Решение на този проблем от партията виждат в премахването на корпоративната власт върху държавните и общинските институции. От левицата настояват, че искат открита, а не задкулисна политика, което предполага противопоставяне на користната употреба на властта и на богатството, което купува власт. Ключова цел на партията остава да върне държавата на хората.

БСП декларира също така, че ролята ѝ е „да защитава труда, да осигурява условия за икономически растеж и да подобрява социалната политика“. В предизборната платформа е залегнал и ангажимент за преминаване към прогресивно облагане на доходите на физическите лица и към семейно подоходно облагане – принцип, който БСП не успя да прокара при управлението на кабинета „Орешарски“.

Партията се обявява за „икономически активна държава“, която „освен регулатор, е собственик и инвеститор“. В програмата се дават обещания за „продължане усилията за повишаване на доходите“ чрез активна социална политика, която да стимулира образованието, придобиването на трудови умения и социална интеграция. Като цел е поставено и постъпателното увеличаване на минималната заплата, пенсиите и социалните плащания съобразно с повишаване на производителността на труда и на реалната издръжка на живота.

По отношение на конфликта в Украйна от БСП се обявиха против разширяването на санкциите срещу Русия и полагане на усилия за търсене политическо решение на кризата.

2.3. ДПС

След падането на правителството на Орешарски ДПС изпадна в политическа изолация. От БСП признаха, че по време на техния мандат с ДПС са имали сложно партньорство, което в бъдеще едва ли ще повторят. В публичното пространство моделът „Пеевски“ стана нарицателно на клиентелната политиката на ДПС и нейната задкулисна власт. Въпреки това обаче и на тези избори Пеевски намери място в листите на партията.

В средата на септември в резиденцията на турския президент се проведе среща между новоизбрания държавен глава на Турция Ердоган и лидера на ДПС Лютви Местан, която предизвика редица коментари в публичното пространство в страната. Информация за тази среща не бе обявена предварително и нейното огласяване предизвика изненада в общественото пространство. Местан заяви, че срещата няма нищо общо с предизборната кампания на ДПС и не бива да се спекулира с търсене на подобна връзка. Според лидерът на ДПС диалогът между него и президента на Турция е „нещо свършено естествено, протиеестествено е да няма такъв диалог“. Местан определи тази среща като „неизбежна, необходима и полезна най-вече за България“. На нея той е поставил въпроса за това, че „ДПС като българска национална партия е стратегически ресурс за България“.

Лютви Местан счита, че България няма „нужда занапред да се връща към отречени модели на управление, били те „проблематични“ коалиции или залитания към авторитаризма“. Вместо тях, според него, е нужно широко национално съгласие, като политическите сили трябва да са в състояние да жертват властта в името на ценностите и националния

интерес. Местан е не мнение, че следващото българско правителство трябва да получи не традиционните 100 дни, а поне 300 дни обществен и политически толеранс, за да може да свърши нещо полезно. Лидерът на ДПС припомни, че кабинетът на Орешарски не е имал дори „100 секунди толеранс за работа.“

Местан разкритикува опитът на определени политически партии за изолитиране на ДПС от политическия живот, окачествявайки това явление като „отрицание на мултикултурната демокрация“. Според него България, Балканите и Европа нямат друг път на развитие освен мултикултурната демокрация, която по думите му е „цивилизационният избор на Европа и сърцевината на европейската идея. И всеки, който я отрича, изважда себе си от ценностната система на Европейския съюз“. В този смисъл, според Местан, ДПС трябва да бъде разглеждана като стратегически ресурс и предимство на България с модела, който носи. Председателят на ДПС изтъкна, че актуалните етнорелигиозни предизвикателства, пред които са изправени регионът, Европа и светът, подчертават още по-ярко геополитическата стойност на българския етнически модел, който съвместява принципите на националната държава с правата и свободите на човека.

В програмата си ДПС залага на мерки за подобряването на икономическата среда и привличане на преки чуждестранни инвестиции. Основни приоритети за партията са финансовата стабилност; запазване на валутния борд, поддържане на ниски нива на дефицит и на държавен дъл; поетапно въвеждане на програмно бюджетиране и влизане в Еврозоната.

Сериозен акцент в програмата се поставя върху социалната политика и

най-вече върху постигане на по-високи нива на заетост, борба с младежката безработица, увеличаване на доходите и равнопоставеност на хората с увреждания. Относно пенсиите като дългосрочна цел се поставя изравняване на пенсионната възраст за мъже и жени и ежегодно осъвременяване на всички пенсии по швейцарското правило.

В сферата на образованието ДПС залагат на промени в системата на финансиране на училищата и развитие на професионалното образование, а в здравеопазването - достъп до качествена здравна помощ, протекционизъм по отношение на човешките ресурси и въвеждане на електронно здравеопазване на основата на единна информационна система.

В сектор „Сигурност“ програмата акцентира основно върху борбата с битовата престъпност в малките населени места и координация на службите за защита както във вътрешен, така и във външен план.

Важен аспект в програмата е приобщаването на малцинствените групи в гражданското общество и в институциите на държавата, елиминиране на всякакви опити за скрити форми на дискриминация и превенция на ксенофобията и крайния национализъм.

2.4. ББЦ

След високия резултат на изборите за Европейски парламент „България без цензура“ постепенно започна да губи електорално доверие. Причините за това са тиражиращите се в медийното пространство тези за връзки на партията с олигархичните кръгове на Цветан Василев и Делян Пеевски. Политическите противници на Бареков от различни цветове на политическото пространство атакуваха партията и нейния лидер, об-

винявайки го, че е проводник на скрити икономически интереси.

Всичко това доведе до напрежение и конфликти в коалицията, оглавявана от „България без цензура“. Разцеплението в нея не закъсня. Малко след изборите за Европейски парламент ВМРО прекрати взаимоотношенията си с „България без цензура“ и се присъедини към коалицията, водена от НФСБ - „Патриотичен фронт.“ Николай Барекков заяви, че избраният за евродепутат Ангел Джамбазки от ВМРО трябва да напусне Европейския парламент, тъй като е там благодарение на неговата партия. Барекков изрази мнение, че ВМРО и НФСБ са заедно, за да подкрепят Бойко Борисов в следващото управление. Стана ясно обаче, че седмица по-рано Барекков е водил разговори с НФСБ за присъединяване на националистите към „България без цензура“, които не са довели до резултат.

Търсенето на нови партньори от Барекков вероятно се дължат на желанието му да потърси нови ресурси за своята кампания. Кризата в КТБ се отрази негативно на ББЦ. Въпреки че Барекков отрича, неговата формация се финансираше от кръга на Цветан Василев. Не случайно ББЦ направи една от най-скъпите предизборни кампании за европейските избори. След напускането на ВМРО Барекков намери нов партньор – партия „Лидер“ на бизнесмена Христо Ковачки. „Лидер“ е формация, която разчита преди всичко на корпоративен вот.

В навечерието на изборите „България без цензура“ бе напусната от две от своите най-разпознаваеми фигури – Ангел Славчев и Калина Крумова, което затвърди усещането за вътрешен разнобой в организацията. Зам.-председателят на ББЦ Ангел Славчев се оттегли в края на месец юли, като отправи остри обвине-

ния към Николай Барекков. По думите му Николай Барекков „не е истинският лидер на ББЦ, а просто една марионетка, задействана и ръководена всекидневно от депутата от ДПС - Делян Пеевски. Ангел Славчев заяви, че е бил свидетел на редица телефонни разговори между Барекков и Пеевски. Именно това развитие на ситуацията в партията е накарало Славчев да я напусне. Барекков отрече нападките на Славчев и го обвини, че изпълнява други интереси, целящи да разбият и дискредитират партията.

В средата на септември ББЦ бе напусната и от Калина Крумова, председател на сдружението „Евромайки“. Причините за напускането на Крумова се дължат на несъгласието ѝ, че вземането на решения в ББЦ се изместват в посока на други формации като „Лидер“. Крумова заяви още, че в партията няма чуваемост и че голяма част от структурите са демотивирани да работят само като изпълнители на спуснати от ръководството решения.

Седмица преди изборите партията на Барекков бе напусната от редица местни структури. Председателят на ББЦ в Пловдив Хари Гарабедян заяви, че напуска партията, а заедно с него и структурите в Смолян, Девин, Доспат. Гражданско сдружение „Сила“, което участваше в протестите срещу монополите, също излезе от коалицията. Сред причините за напускането са: липсата на ясна кауза, едноличното вземане на решения от страна на Барекков, както и коалицията с „Лидер“.

Посланията на Барекков по време на предизборната кампания не се различаваха по същество от тези, които артикулираше и на изборите за Европейски парламент. Идеята му за операция „Чисти ръце“, която да разследва политическата власт през годините на прехода в България, съпътстваха и тази кампания.

Друг основен акцент в неговата кампания е използването на социално популистки обещания, типични за крайно левите формации – като въвеждане на напълно безплатно здравеопазване и образование. Една от необичайните му идеи е връщане на наборната военна служба, както трудовата повинност.

Бареков даваше противоречиви извления за това с кого би се коалирал след изборите – от това, че би работил с всички национално отговорни партии без ДПС, до заявки, че би управлявал, както с БСП, така и с ГЕРБ, но без Борисов и Цветанов. Бареков се противопостави остро на разкриването на рекорден брой секции за гласуване в Турция, както е на очаквания поток на изселници към България за изборите по повод мюсюлманския празник - Курбан байрам. Бареков и негови привърженици блокираха границата с Турция в знак на протест, което бе оценено като популистки ход, целящ създаване на напрежение.

2.5. „Реформаторски блок“

В края на август към Реформаторския блок се присъединиха още две партии - Българска нова демокрация (БНД) на бившите членове на НДСВ Борислав Великов и Николай Свиначков и Християндемократическата партия на България на Ирина Абаджиева-Репуц. Решението за присъединяването на партията на Борислав Великов не бе прието еднозначно от партиите в Блока. Особено остри реакции имаше след като Великов оглави листата на РБ в Монтана. Местните структури на СДС и ДСБ в града възнегодуваха за тази кандидатура и дори и изпратиха протестно писмо до своите лидери.

Реформаторският блок водеше преговори и за присъединяване на партия

„Зелените“ към коалицията, които обаче се провалиха. „Зелените“ обвиниха реформаторите, че по време на разговорите се е говорило преди всичко за финансиране на кампанията и кой какви пари ще отдели, а не за това какви политики ще бъдат отстоявани.

Кънев подаде оставка от поста си говорител на Блока с мотивите, че единството на коалицията е силно разколебано, че тя не може да формира обща политика и че различни представители на РБ се „договорят поединично и тайно с ГЕРБ“.

Напрежението в партиите от Реформаторския блок доведе до отпадане на точката за избор на председател на Блока по време на насрочения на 14 септември конгрес. Часове преди той да се състои Движение „България на гражданите“ (ДБГ) на Меглена Кунева и СДС поискаха неговото отлагане за 10 ноември. Двете партии излязоха с декларация, че с избора на председател на Блока „ще се стигне единствено до конфликти и впоследствие до по-слаби резултати на вота. В така създамата се ситуация, изборът на когото и да било, би довел само до демотивация на голяма част на членовете и симпатизантите на партиите в блока.“ Двете партии посочват, че „безусловно подкрепят коалиция Реформаторски блок и с всички сили ще се борят за постигане на добри резултати на извънредните парламентарни избори“, но призовават „всички да се съберем на 10 ноември, когато се отбелязват 25 години демокрация в България, за да потвърдим единството на Реформаторския блок и да вземем отговорни решения за бъдещото на блока и страната“.

За да тушира напрежението и за да не се стигне до разцепление в РБ три седмици преди изборите Радан Кънев официално оттегли своята кандидатура и по този начин конгресът на практика се

обезсмисли. В своята реч пред делегатите на конгреса Кънев заяви, че дали той ще бъде лидер не е важно, а „лидерството на Реформаторския блок в българската политика“. Той посочи също така, че нищо не е по-важно за обществения интерес от победата на РБ на изборите“ и че „избирателите им искат радикална, смела промяна, която само Реформаторският блок може да им даде“. Според него е необходимо дясно реформаторско правителство с кратък мандат на управление, което да „върне властта на суверена“ и да поиска промяна в конституцията.“

Приоритет за РБ е постигането на стабилност в икономиката и бюджетните политики. Мерки в тази насока са поддържане на ниско ниво на дефицит, държавен дълг и инфлация. Според Реформаторския блок подобряване на бизнес климата е възможно чрез намаляване на административната тежест, стимулиране на инвестициите и реформа на условията и критериите за стартиране на бизнес и премахване на монополното влияние.

В социалната политика се подчертава необходимостта от интеграция на малцинствата, подпомагане на енергийно бедните граждани, насърчаване на младежката трудова заетост и обвързване на социалното подпомагане със система от социални отговорности и задължения, а също и закон регламентиращ почасовото заплащане. Относно пенсиите се обявяват за постигане на съответствие между размера на вноските и получаваните пенсии.

Предвижда се промяна в модела на финансиране на висшите училища въз основа на рейтинга им, съобразяване на учебните програми с изискванията на бизнеса и активизиране на образователната политика сред малцинствените общности.

В сектор „Здравеопазване“, според коалицията, има нужда от промяна на статута на здравната каса с цел превръщането ѝ в инструмент на държавата за осигуряване на базов пакет от медицински услуги. Също така трябва да се планира въвеждане на втори доброволен стълб от конкуриращи се частни фондове, покриващ сегашните дефицити на касата и въвеждане на индивидуална електронна здравна карта.

2.6. „Атака“

При откриването на предизборната кампания на партията Волен Сидеров заяви, че „Атака“ е останала единствената партия, която е опора на българския народ и защитник на обикновените граждани. Най-важният приоритет за него и партията е да бъдат повишени доходите на българите, които да бъдат такива, каквито са в останалите страни в Европейския съюз. За да случи това според Сидеров трябва да се развива българска индустрия с национален капитал и всички национални богатства да бъдат в „български ръце, а не чужди“. Лидерът на „Атака“ за пореден път потчерта, че чужди фирми изнасят националното богатство на страната и извличат големи печалби за сметка на ниските заплати на българските работници. И в тази предизборна кампания Сидеров заложи на проруските настроения в страната, като подкрепи политиката на Русия и осъди налагането на санкции срещу страната.

Волен Сидеров реагира остро на решението на ДКЕВР за увеличение на цената на тока и организира поредица от протести в столицата и други градове на страната в опит да извлече дивиденди в навечерието на изборите. На миналогодишните протести през февруари, които

бяха за високите цени на тока, „Атака“ също бе особено активна и тогава това и донесе успех на изборите.

Основен конкурент на „Атака“ за националистическия вот и на тези избори ще бъде Националният фронт за спасение на България (НФСБ) на Валери Симеонов, които на тези избори се явяват в коалицията „Патриотичен фронт“ с други националистически партии като ВМРО-БНД на Красимир Каракачанов и ВМРО-НИЕ на бившия кмет на Пловдив Славчо Атанасов.

По време на предизборната кампания социологическите проучвания даваха предимство на „Патриотичният фронт“ пред „Атака“ и шансове за партията на Валери Симеонов да преодолее четири процентната избирателна бариера и да намери място в следващия парламент. Въпреки че „Атака“ стартира от ниски електорални позиции след резултата си на изборите за Европейски парламент в хода на кампанията тя постепенно увеличи своя резултат според проучванията на различни социологически агенции.

3. Общественото мнение

Проучване на Галъп за обществено-политическите нагласи в страната, проведено в средата на септември, показва нарастване на песимистичните очаквания за бъдещото развитие на страната. Над 70% от хората смятат, че България върви към по-лошо. Безспорно за този резултат допринася продължаващата вече втора година политическа криза и слабото икономическо развитие. Песимизмът доминира и по отношение на резултатите от изборите. 54% от анкетирания са на мнение, че вотът няма да промени нищо, което се дължи до голяма степен и на липсата на

доверие към политическия елит на страната като цяло.

Проучването показва, че ситуацията около КТБ се е отразила на оценката на обществото по отношение на финансовата стабилност в държавата. Мнозинството българи - 61%, споделят мнението, че страната се намира във финансова криза като надделяват очакванията, че тя ще се задълбочава независимо от резултатите от изборите.

Служебното правителство като цяло не среща доверието на болшинството от гражданите. Малко над 70% от анкетирания заявяват, че нямат доверие на служебния премиер проф. Георги Близнашки, а едва 18% му имат доверие. Като цяло доверието и недоверието в служебното правителство са сходни с тези към кабинета „Орешарски“ в последния месец от неговия мандат. 15% от избирателите декларират доверие в служебното правителство, а 70% не му се доверяват.

Мнозинството от респонденти в анкетата на Галъп смятат този кабинет за зависим от ГЕРБ. 54% считат, че президента Росен Плевнелиев също е зависим в действията си. На противоположното мнение тук са привържениците на ГЕРБ. Мнозинство запитани споделят също така мнението, че служебното правителство трябва да потърси отговорност от кабинета на Пламен Орешарски. Тук изключение правят привържениците на БСП.

По правило при политическите фигури недоверието превишава доверието, а с най-висок дял положителни оценки са личности, които не участват толкова пряко във всекидневния политически процес като българския еврокомисар Кристалина Георгиева и националният омбудсман Константин Пенчев.

56 процента от избирателите предпочитат след изборите страната да се управлява от коалиционно правителство, а едва 12% се обявяват за еднопартийно.

4. Основни изводи и прогнози

1. Резултатите от изборите показаха няколко основни тенденции. Доверието към политиците и към изборите, като инструмент на демокрацията остават на ниски нива, доказателство за което е най-ниската избирателна активност на парламентарни избори от началото на демократичните промени досега. 43-то Народно събрание ще бъде изключително фрагментирано като състав, заради влизането на по-малки формации. Това ще затрудни преговорите по формиране на правителство и е предпоставка за бъдеща политическа нестабилност. Страната се намира в икономическа и социална криза, което налага провеждане на редица реформи, които изискват широко съгласие и правителство с парламентарно мнозинство с по-широка подкрепа. Ако това не се случи страната е заплашена от нова политическа и парламентарна криза и избухване на нови улични протести през зимата, заради бедността и делегитимирването на политическия елит като цяло.

2. ГЕРБ спечели изборите с убедителна преднина пред БСП, но с резултат далеч под очаквания като брой народни представители. Партията ще има под 90 депутата, което прави невъзможна дясно-центристка коалиция единствено с Реформаторския блок. Затова от ГЕРБ ще потърсят и други коалиционни партньори. От партията оставиха отворена вратата към всички с изключение на „Атака“ и ББЦ. Радан Кънев от „рефор-

маторите“ заяви, че няма да подкрепи кабинет на ГЕРБ с премиер Борисов. Вероятно този въпрос ще бъде крайъгълен камък за съставяне на правителство.

3. БСП претърпя изключително тежка загуба. Партията получи около половин милион гласа – най-слабият ѝ резултат на парламентарни избори. Това поставя въпроса за необходимостта от спешни реформи и промени в партията. Влизането на АБВ в Народното събрание разбива доскорошния монопол на БСП в лявото пространство и показва, че левицата се намира в нова фаза на своето развитие. Дали този път ще бъде на разцеплението и фрагментацията или на обединението ще зависи от лидерите на левицата. Друга лява формация – „Движение 21“ на Татяна Дончева взе над 1% от гласовете, което и дава право на държавна субсидия. И този резултат показва, че има и други субекти, които имат претенция за гласовете в ляво. Социологическите данни от екзит-пола показаха, че БСП е застаряваща партия. При най-младите и при средното във възрастово отношение поколение партията се нарежда на 5то място. Това всъщност е най-сериозното предизвикателство на партията във средносрочен и дългосрочен план.

4. ДПС се доближи по резултат до БСП. Партията се представи традиционно силно в районите със смесено население. Освен това обаче ДПС навлиза и в райони с ромско население, което за пореден път породило съмнението, че това е резултат от купуване на гласове. 44% от българските роми са гласували за ДПС. ДПС изпадна в политическа изолация, заради клиентелисткия модел на политическо поведение и корупционни практики свързани с дейността на партията. Въпреки това обаче тя вероятно ще играе основна роля в този парламент независимо от това дали

ще бъде в опозиция или ще подкрепя по определени въпроси управляващото мнозинство, което и да е то.

5. Реформаторският блок удвои резултата си от изборите за ЕП. Причините за това са, че коалицията бе подкрепена от по-младите избиратели, които видяха в нейно лице шанс за промяна. „Реформаторите“ вероятно ще бъдат част от следващата коалиция, оглавена от ГЕРБ, но изключително сложен ще бъде компромиса за министър-председателския пост. Блокът остава раздвоен по отношение на Борисов, което се видя и в нощта след изборите, когато лидерът на СДС Божидар Лукарски заяви, че не вижда проблем в това Борисов да е премиер, докато лидерът на ДСБ Радан Кънев е на мнение, че бившият премиер трябва да отстъпи. Основно предизвикателство пред „реформаторите“ продължава да бъде това, че са съставени от няколко партийни субекта с амбициозни лидери, всеки от които иска да бъде начело. Това може да породи сътресение в коалицията, независимо, че с резултата си на изборите показаха прогрес и възможност за развитие в бъдеще.

6. За първи път в българския парламент ще има две националистически

формации – коалицията „Патриотичен фронт“ и партия „Атака“. Причините за това се дължат на протестния вот на българските граждани и силната фрагментация в политическото пространство. За разлика от „Атака“, с която никой не иска да си партнира, Патриотичен фронт е умерено националистическа формация, която ще бъде търсена за партньор при формиране на правителство. След изборите за Европейски парламент изглеждаше, че „Атака“ върви към маргинализация, но по време на предизборната кампания партията отново успя да се мобилизира, като привлече към себе си леви избиратели, заради подкрепата на Русия и на позитивното отношение към социализма преди 1989 година.

7. „България без цензура“ успя да влезе в парламента, въпреки че отчете спад в сравнение с изборите за ЕП. Бъдещето пред партията на Бареков обаче изглежда неясно поради популисткия и корпоративен характер на партията. Дали тя ще се утвърди като дълготраен субект ще зависи много от стъпките, които ще предприеме в следващия парламент.

За редактора:

Професор, доктор на философските науки, Георги Карасимеонов е преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, директор е на Института за политически и правни изследвания. От 1991 до 1998 г. е председател на Българската асоциация за политически науки. Контакт: ipls@dir.bg

Издател

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
ул. Княз Борис I 97
1000 София, България
Отговорен редактор:
Регине Шуберт, директор

Заявки

e-mail: office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

Всички текстове са достъпни онлайн

www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация, принадлежат на автора/авторите и не отразяват непременно позицията на Фондация Фридрих Еберт.